

El daltabaix de la feina

Quan la macroeconomia esdevé drama social

El 2007, una llarga etapa d'expansió econòmica arribava a la seva fi, mentre la bombolla immobiliària que n'havia estat el motor principal començava a desinflar-se. Des de llavors, la recessió i l'estancament s'apoderaren de l'escena, fins desembocar en una situació dramàtica per l'abast de la desocupació i el deteriorament de les condicions de treball. Dos anys després de la recuperació del creixement econòmic, d'ençà de 2014, els trets essencials del problema es mantenen.

JOAN CALS GÜELL > TEXT

JUDIT PUJADÓ > FOTOS

La població ocupada a les comarques gironines va assolir el seu màxim històric entre 2007 i 2008, després de dotze anys de molta creació —i destrucció alhora, en el sector industrial— de llocs de treball.

Xifres que són persones

Més de 352.000 persones, en mitjana anual, tenien feina en aquell moment culminant. Per l'altra banda, la gent aturada —és a dir, la que buscava feina i no en trobava— s'havia anat reduint tant en termes absoluts com en percentatge. El nivell més baix d'atur es detectà el 2006, amb unes 23.700 persones en mitjana anual, equivalents al 6,4 % de la població activa, entesa com la suma de la població que treballa i la que està a l'atur.

En sentit contrari, el 2009 s'iniciava un període nefast en el mercat de treball, caracteritzat tant per la forta reducció de l'ocupació com per la degradació de les condicions laborals d'una part notable de la població ocupada. En

conjunt, foren de l'ordre de 50.000 els llocs de treball perduts fins el 2014, que venien a ser un 14 % dels que existien abans de la recessió. Mentrestant, l'atur creixia ràpidament, ja des de 2007, i el 2009 —després d'un augment anual de quasi el 65 %!— atrapava 71.400 persones, per arribar a 96.400 el 2012, xifra que significava el 24,2 % de la població activa. Una taxa d'atur rècord, inèdita en la història econòmica de les nostres comarques, però en línia amb el que va ser el com-

El 2009 s'iniciava un període nefast en el mercat de treball, caracteritzat tant per la forta reducció de l'ocupació com per la degradació de les condicions laborals

>> De l'any 2009 al 2014 es van perdre 50.000 llocs de treball.

portament general de la desocupació en el conjunt de Catalunya.

Diverses són les causes que confluïren i s'alimentaren mútuament, fins a provocar aquest daltabaix. L'esclat d'una bombolla immobiliària d'enormes proporcions; l'aplicació des de maig de 2010 de polítiques de consolidació fiscal, per anar reconduint els molt elevats dèficits públics cap als nivells exigits per la Comissió Europea; la crisi financera internacional i espanyola; la crisi del deute públic i de

>> Interior de l'oficina del Servei d'Ocupació de Catalunya a la Bisbal.

l'euro, i la gran recessió que afectà les economies desenvolupades.

A l'impacte social de la gran magnitud de l'atur s'hi suma —dèiem— la degradació de les condicions de treball, propiciada per les polítiques que han buscat recuperar competitivitat a través de l'anomenada devaluació interna, retocant a la baixa costos i preus. Dues reformes de la legislació que regeix les relacions laborals i una reforma de la negociació col·lectiva —que ha eixamplat les possibilitats de fer i desfer a les empreses— foren part central d'aquestes polítiques. És així com s'han reduït o contingut els salaris, com ha tornat a incrementar-se la contractació temporal en detriment de la indefinida, i com ha pujat considerablement la contractació parcial, per hores, en perjudici de la de temps complet. Hi ha contribuït, també, el canvi sectorial en l'estructura econòmica i, concretament, el retrocés de les activitats industrials, en què l'estabilitat laboral és major. Aquest aspecte ens recorda els efectes de la globalització sobre el mercat de treball de les nostres economies desenvolupades.

A partir de 2015 la creació neta d'ocupació sembla enfortir-se, però tot

i així la mitjana d'aturats durant aquest any es pot estimar —com indiquem en la Taula 1— en més de 75.000 persones, aproximadament una cinquena part de la població activa. Aquesta mitjana anual presenta oscil·lacions notables entre trimestres, que és la periodicitat de realització de l'enquesta; durant el primer s'enfilà fins a les 84.900 persones, mentre que en el tercer baixà a 69.200. Els beneficiaris de les prestacions per atur —36.930 en mitjana anual el 2014— no arriben a ser la meitat dels afectats pel problema.

Les previsions econòmiques apunten cap a la continuïtat d'un creixement econòmic considerable en el

futur immediat, i el seu compliment permetria un bon augment de la població ocupada, però això no significa que l'afectació de l'atur es redueixi aviat cap a una dimensió mínimament acceptable socialment, posem per cas, de l'ordre dels 30.000 aturats que hi havia el 2007. Dependrà del vigor que tingui aquesta etapa expansiva, però també, en menor mesura, de l'evolució de la població activa.

A partir de 2015 la mitjana d'aturats durant aquest any es pot estimar en més de 75.000 persones, aproximadament una cinquena part de la població activa

TAULA 1
POBLACIÓ ACTIVA, POBLACIÓ OCUPADA I ATUR 2006-2015
(en milers de persones)

Any	Girona				Catalunya			
	Població activa	Població ocupada	Població aturada	% Atur	Població activa	Població ocupada	Població aturada	% Atur
2006	371,4	347,8	23,7	6,4	3.729,0	3.486,9	242,1	6,5
2007	382,8	352,4	30,5	8,0	3.824,1	3.576,6	247,5	6,5
2008	396,1	352,7	43,4	11,0	3.930,9	3.581,3	349,6	8,9
2009	396,7	325,3	71,4	18,0	3.972,2	3.290,3	636,9	16,2
2010	401,0	329,5	71,6	17,8	3.945,8	3.249,1	696,7	17,7
2011	401,0	314,2	87,0	21,7	3.966,8	3.206,8	760,0	19,2
2012	398,0	301,7	96,4	24,2	3.912,4	3.031,6	880,7	22,5
2013	394,0	303,9	90,6	23,0	3.862,8	2.969,6	893,2	23,1
2014	391,6	303,4	88,2	22,5	3.804,2	3.030,9	773,3	20,3
2015*	382,4	306,7	75,7	19,8	3.780,7	3.073,0	707,7	18,7

Font: Idescat, amb dades de l'enquesta de població activa de l'INE
* Estimació pròpia

La població activa i les migracions
Deixant de banda l'augment de l'economia submergida, que sol acompanyar els períodes de crisi, el problema de la falta de feina és, en realitat, encara més gran del que les dades indiquen, si tenim en compte el que ha passat amb l'evolució de la població activa.

Observem el creixement que la població activa experimentava fins al 2008, que venia de força anys enrere, impulsat per un corrent immigratori molt potent i per la pujada de la taxa d'activitat femenina. Notem, alhora, com en els últims cinc anys va deixar pas a descensos continus, que eren generals a escala catalana. A les nostres comarques, la segona dècada del segle s'iniciava amb una mitjana anual de 401.000 actius, reduïts el 2015 a uns 382.400. Sense aquesta baixada les xifres de l'atur serien superiors.

Les variacions de la població activa són el resultat de moviments de naturalesa diversa, principalment els derivats de la composició per edats de l'estructura demogràfica, l'actitud envers el treball de les persones en edat de treballar i les migracions. La disminució de la població activa anteriorment assenyada es deu al retorn als seus països de persones arribades en anys anteriors, l'emigració de gent d'aquí i el desànim de buscar feina davant del panorama de les ofertes en el mercat de treball.

La Taula 2 posa dades al canvi tan important que experimenten els moviments migratoris, els quals el 2008 finalitzen un període de quinze anys

amb elevats saldos positius. A partir de llavors, la caiguda de la immigració i la pujada de l'emigració generen saldos negatius, que el 2013 assoleixen el seu màxim, amb un valor calculat de 7.492 persones, com a diferència entre les 7.033 que van arribar i les 14.525 que se'n van anar.

TAULA 2
MOVIMENTS MIGRATORIS 2008-2014

Any	Girona			Catalunya		
	Immigració	Emigració	Saldo	Immigració	Emigració	Saldo
2008	15.972	8.629	7.343	137.013	81.623	55.390
2009	10.507	11.470	-963	86.244	107.452	-21.208
2010	9.589	11.336	-1.747	84.959	114.956	-29.997
2011	9.980	11.222	-1.242	86.749	117.284	-30.535
2012	7.664	11.355	-3.691	70.162	115.594	-45.432
2013	7.033	14.525	-7.492	65.001	139.014	-74.013
2014	7.217	10.427	-3.210	70.634	108.304	-37.670

Font: INE

Sembla que uns saldos negatius ja minorats poden perllongar els inclosos en la taula durant un o dos anys més, per transformar-se a mitjan termini, novament, en saldos positius, si la recuperació econòmica es manté. Empenyen en el mateix sentit tant l'estructura per edats de la nostra població com la necessitat de cobrir feines de condicions dolentes, que resten

vacants malgrat l'existència d'atur. Si li sumem, també, la probable incorporació futura a la població activa de persones a les quals fins ara ha desanimat la deprimida situació del mercat de treball, haurem de concloure que una part de l'ocupació que l'activitat econòmica estigui en condicions de crear no es transmetrà a la reducció de les xifres d'aturats. Una raó de més, per tant, per pensar que uns nivells elevats d'atur ens acompanyaran, com a mínim, durant el que resta d'aquesta segona dècada del segle.

Podem pensar que uns nivells elevats d'atur ens acompanyaran, com a mínim, durant el que resta d'aquesta segona dècada del segle

Joan Cals Güell és catedràtic d'economia a la UAB.